14. 10. 2008

ID: 55262

§ 196a obchodního zákoníku

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. rozšiřuje okruh osob, kterých se týkají pravidla v něm formulovaná, i na osoby uvedené v § 196a odst. 1 obch. zák. Protože akcionář (společník) není osobou uvedenou v § 196a odst. 1 obch. zák., nevztahuje se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na osoby blízké akcionáři.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1012/2006, ze dne 24.6.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. K., zastoupeného JUDr. Z. V., advokátem, proti žalovaným 1) Ing. J. M., , zastoupenému JUDr. J. K., advokátem a 2) E. spol. s r. o. v l., , zastoupené Mgr. Ing. J. L., advokátem, o určení neplatnosti smlouvy a o určení vlastnictví k nemovitostem, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 5 C 147/2004, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 14. března 2006, č. j. 56 Co 36/2006-104, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 14. března 2006, č. j. 56 Co 36/2006 – 104 se ve výroku II. a v souvisejícím výroku o náhradě nákladů řízení, zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Okresního soudu v Domažlicích ze dne 23. února 2005, č. j. 5 C 147/2004 – 61, ve výroku I. v části, jíž tento soud zamítl žalobu na určení, že kupní smlouva ze dne 30. června 2000 uzavřená mezi prvním žalovaným jako kupujícím a druhou žalovanou jako prodávající, dle které byl povolen rozhodnutím Katastrálního úřadu v D. č. j. V11 – 1771/2000 ze dne 13. července 2000 vklad vlastnického práva pro prvního žalovaného s právními účinky ke dni 20. července 2000, je neplatná (výrok I.) a ve zbývajícím rozsahu výrok I. rozsudku soudu prvního stupně změnil tak, že určil, že vlastníkem stavebního pozemku o výměře 284 m2, pozemku parc. č. o výměře 2467 m2, pozemku parc. o výměře 3376 m2, pozemku parc. č. o výměře 11.681 m2 a pozemku parc.č. výměře 14.008 m2 a dále stavebního objektu na stav. pozemku parc. č, to vše v obci a katastrálním území K. n. Š., je druhá žalovaná (výrok II.). Odvolací soud současně rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III.)

Odvolací soud se neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že je dán naléhavý právní zájem žalobce na požadovaném určení neplatnosti kupní smlouvy ze dne 30. června 2000, uzavřené mezi prvním žalovaným jako kupujícím a druhou žalovanou jako prodávající, jejímž předmětem byl převod ve výroku specifikovaných nemovitostí (dále též jen „kupní smlouva“ a „nemovitosti“). Uzavřel, že má-li určení platnosti smlouvy povahu předběžné otázky ve vztahu k jiné právní otázce, není podle odvolacího soudu dán naléhavý právní zájem na takovém určení, lze-li žalovat přímo na určení samotného práva – vlastnictví.

Naopak odvolací soud souhlasil se závěrem, že na straně žalobce byl shledán naléhavý právní zájem na určení vlastnictví nemovitostí. Žalobce je jedním ze společníků druhé žalované a má tudíž důvodný zájem na „aktivním likvidačním zůstatku“. Pokud by byl protiprávně zkrácen majetek společnosti, byla by zkrácena i „výše obchodního podílu“ žalobce.

Při posuzování platnosti kupní smlouvy dospěl odvolací soud k odlišným závěrům než soud prvního

stupně. Posuzoval, zda byla kupní smlouva uzavřena v rozporu s ustanovením § 196a obchodního zákoníku ve znění účinném v době uzavření smlouvy (dále též jen „obch. zák.“), když dle § 135 odst. 2 obch. zák. se pro společnost s ručením omezeným ustanovení § 196a obch. zák. použije obdobně.

V daném případě uzavřel kupní smlouvu první žalovaný, který je synem J.M., společníka druhé žalované. Druhá žalovaná je společností s ručením omezeným. Základní jmění činilo 185.000,- Kč. Kupní cena byla stanovena dohodou na částku 1,034.460,- Kč. V průběhu řízení bylo z provedených důkazů zjištěno, že kupní cena byla určena tak, že cena stanovená odhadem (znalcem) byla snížena o 1,000.000,- Kč. První žalovaný je osobou blízkou ve smyslu ustanovení § 116 obč. zák. ve vztahu k jednomu ze společníků.

„Pokud by měla být zachována základní myšlenka výše uvedené úpravy a sice ochrana před nepoctivým jednáním, bylo by namístě tuto zákonnou úpravu aplikovat a dojít k závěru, že je dána neplatnost uzavřené kupní smlouvy. Pokud by nebyla namístě aplikace ustanovení § 196a obch. zák., jednalo by se dle názoru odvolacího soudu o neplatný převod učiněný v rozporu se zákonem.“ Odvolací soud konstatoval, že „procedura vzájemných vztahů mezi společností s ručením omezeným a společníkem je upravena obchodním zákoníkem a společenskou smlouvou. Dle čl. X. bod 1 písm. i) – valná hromada společníků je nejvyšším orgánem společnosti, do jehož působnosti patří prodej hmotného a nehmotného investičního majetku.“ V projednávané věci se žalovaným nepodařilo vyvrátit tvrzení žalobce, že se dne 29. června 2000 nekonala valná hromada, a že došlo pouze k poradě společníků společnosti. Institut valné hromady v sobě zahrnuje přesná pravidla, jejichž dodržování je významné pro závaznost rozhodnutí valné hromady a která lze zvrátit pouze způsobem stanoveným zákonem. Proto i předchozí písemné pozvání obsahující program valné hromady není pouhým formalismem, neboť společník má v případě předchozího seznámení se s obsahem jednání valné hromady možnost přípravy a zvážení jednotlivých kroků. Zcela jinou možnost aktivně se podílet na rozhodování společnosti má společník v případě náhodného setkání společníků, byť by šlo o setkání všech společníků společnosti. Rozhodnutí takovéto případné porady společníků proto nemůže nahradit rozhodnutí valné hromady a nemůže na sebe vztáhnout rozhodnutí o otázce patřící do působnosti valné hromady.

Odvolací soud uzavřel, že v projednávané věci nebyla dodržena procedura rozhodování mimo valnou hromadu jak je upravena v § 130 obch. zák. Ze všech výše uvedených důvodů se tedy první žalovaný nestal vlastníkem převáděných nemovitostí, neboť nemohlo dojít k platnému převodu vlastnictví.

Proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podali první žalovaný i druhá žalovaná dovolání.

První žalovaný odkázal co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

V odůvodnění dovolání uvádí, že dle jeho názoru nejsou splněny podmínky § 196a obch. zák. v rozhodném znění (tj. ve znění účinném do 1. ledna 2001). Namítá, že východiskem je ustanovení § 196a odst. 3, přičemž má za to, že není osobou v daném ustanovení uvedenou, neboť nebyl společníkem ani členem dozorčí rady. K aplikaci ustanovení § 196a odst. 1 a 2 pak uvádí, že nebyl jednatelem ani členem dozorčí rady, ani prokuristou či jinou osobou, která by byla oprávněna jménem druhé žalované takovou smlouvu uzavřít. Takovou osobou nebyl ani jeho otec J. M., který byl pouze jedním z pěti tehdejších společníků a nebyl statutárním orgánem, jímž v té době byla J. H. jako jediná jednatelka. Nadto dovolatel poukazuje na to, že jeho otec ani nebyl zmocněn k uzavření smlouvy. Podle dovolatele se ustanovení § 196a odst. 2 obch. zák. vztahuje na případy, kde by byla „jednou smluvní stranou druhá žalovaná a druhou stranou fyzická či právnická osoba, jejímž jménem anebo za ni by jednala osoba uvedená v odstavci 1.“ O takovou situaci podle dovolatele nešlo, a proto se ustanovení § 196a obch. zák. na daný případ nevztahovalo „z důvodu absence výčtu osob, na něž dopadalo a u nichž teprve pak nutno posuzovat další podmínky, a to převod za cenu určenou znalcem

a jen se souhlasem valné hromady.“ Proto podle dovolatele nedošlo porušení ustanovení § 196a obch. zák. a nelze dospět k závěru o absolutní neplatnosti předmětné kupní smlouvy s odkazem na § 39 občanského zákoníku.

Dovolatel rovněž napadá závěry odvolacího soudu ohledně působnosti valné hromady. Tu stanovoval § 125 obch. zák. Zákon nestanovil „působnost valné hromady pro prodej hmotného majetku, tu zakotvila společenská smlouva“. Z toho důvodu má dovolatel za to, že jako osoby, stojící mimo společnost i mimo dopad § 196a obch. zák., se ho netýkaly vnitřní otázky společnosti počínaje společenskou smlouvou vymezené působnosti valné hromady nad rámec zákona a konče případným jejím rozhodnutím, a to dokonce i takovým, jímž by zakázala jednatelce paní H. kupní smlouvu s dovolatelem uzavřít, neboť i pak by kupní smlouva nemohla být neplatná, když zákon jako předpoklad platnosti smlouvy rozhodnutí valné hromady nevyžadoval. I případné překročení oprávnění jednatelky by nemělo vliv na platnost kupní smlouvy. Jednatelka však zcela evidentně jednala na základě jednomyslného souhlasu všech tehdejších společníků, včetně žalobce, jak plyne ze zápisu z jednání valné hromady konané dne 15. června 2000, ale i ze zápisu z valné hromady ze dne 29. června 2000, označeného odvolacím soudem za sporný, jakož i z dalšího zápisu. Dovolatel se domnívá, že z toho je třeba dovodit souhlas valné hromady s převodem nemovitostí, třebaže má za to, že ani nedostatek souhlasu valné hromady s převodem by nemohl způsobit neplatnost kupní smlouvy.

Dovolatel poukazuje i na prekluzi práva domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady ve smyslu § 131 odst. 1 obch. zák., neboť žalobce návrh podle tohoto ustanovení nepodal, přičemž po uplynutí prekluzivní lhůty již nelze jinak než v rejstříkovém řízení rozhodnutí valné hromady přezkoumávat.

Nadto dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že 29. června 2000 se nekonala valná hromada, když má za to, že z úředně ověřené kopie je patrné, že jde o zápis z valné hromady. Napadá rovněž postup odvolacího soudu, když ve změně náhledu odvolacího soudu spatřuje porušení zásady dvojinstančnosti řízení.

Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Druhá žalovaná co do přípustnosti dovolání rovněž odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř.

V odůvodnění dovolání uvádí, že vadu řízení před odvolacím soudem spatřuje v tom, že soud nedal účastníkům najevo, jaké okolnosti považuje pro posouzení věci za podstatné a neumožnil jim tak předložit další důkazní návrhy, případně učinit další skutková tvrzení, konkrétně pak možnost předložit důkaz svědčící o opaku jeho závěru, že valná hromada prodej nemovitostí neschválila.

Nesprávné právní posouzení pak dovolatelka spatřuje v aplikaci ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., když namítá, že uvedené ustanovení ve spojení s ustanovením § 135 odst. 2 obch. zák. dopadá na převody majetku mezi společností s ručením omezeným a jejími společníky, jednateli, členy dozorčí rady a prokuristy, případně osobami blízkými jednatelům, členům dozorčí rady a prokuristům. Zákon však nic neuvádí o tom, že by obdobná pravidla platila pro osoby blízké společníkům. Odvolací soud tak aplikoval ustanovení, které na uvedenou situaci nedopadá.

Rovněž tak dovolatelka napadá závěr odvolacího soudu o tom, že převod předmětných nemovitostí neschválila její valná hromada, když tvrdí, že tento závěr nemá oporu v provedeném dokazování. Valná hromada dovolatelky se konala 15. června 2000, kdy byly schváleny kupní ceny mezi ní a jejími společníky. Dále bylo stanoveno, že jednatelka společnosti má právo nakládat s majetkem tak, aby

byl postupně prodáván. Jednání valné hromady bylo poté přerušeno. Dne 29. června 2000 se společníci dovolatelky sešli a schválili prodej nemovitostí. Sama dovolatelka uvádí, že v tomto případě je sice sporné, zda se jednalo o valnou hromadu nebo poradu společníků, je však zřejmé, že všichni tehdejší společníci s prodejem souhlasili. Dne 12. července 2007 pokračovala přerušená valná hromada ze dne 15. června 2000; schválila zápis ze dne 29. června 2000 a učinila jej nedílnou součástí zápisu z valné hromady konané ve dnech 15. června 2000 a 12. července 2000. Dle názoru dovolatelky je tedy zřejmé, že valná hromada druhé žalované prodej nemovitostí schválila. Postup odvolacího soudu je přepjatým formalismem, neboť z provedených důkazů je naprosto zřejmé, že mezi společníky existoval jednomyslný souhlas s prodejem nemovitého majetku společnosti včetně souhlasu se způsobem stanovení cen, uzavřela dovolatelka.

Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil posledně jmenovanému k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Odvolací soud založil napadené rozhodnutí především na tom, že smlouva, kterou společnost převedla nemovitosti na prvního žalovaného je neplatná podle ustanovení § 196a odst. 3 ve vazbě na odst. 1 a 2 obch. zák. proto, že ve smlouvě byla dohodnuta nižší kupní cena, než stanovil posudek znalce. Dále uzavřel, že i pokud by nebyla na místě aplikace ustanovení § 196a obch. zák., šlo by vzhledem k těmto okolnostem o neplatný převod učiněný v rozporu se zákonem.

Podle ustanovení § 196a obch. zák., které se podle ustanovení § 135 odst. 2 obch. zák. použijí obdobně i pro společnost s ručením omezeným, může společnost uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob nebo bezplatný převod majetku ze společnosti, jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku (odstavec 1).

Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny uzavřít takovou smlouvu i jménem jiné osoby, použije se na smlouvu o úvěru nebo půjčce uzavíranou mezi společností a touto jinou osobou anebo na smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků této osoby, ustanovení odstavce 1 obdobně. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou (odstavec 2).

Pokud společnost úplatně nabývá majetek od akcionářů, členů dozorčí rady nebo osob uvedených v odstavcích 1 a 2 anebo na ně úplatně majetek převádí a hodnota tohoto majetku přesahuje jednu desetinu základního jmění společnosti v průběhu jednoho roku, lze jej nabýt nebo zcizit pouze za cenu určenou posudkem znalce a jen se souhlasem valné hromady. To neplatí, jde-li o nabytí majetku ovládanou osobou od ovládající osoby. Ustanovení tohoto zákona o zvyšování a snižování základního jmění zůstávají nedotčena (odstavec 3).

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. rozšiřuje okruh osob, kterých se týkají pravidla v něm formulovaná, i na osoby uvedené v § 196a odst. 1 obch. zák. Protože akcionář (společník) není osobou uvedenou v § 196a odst. 1 obch. zák., nevztahuje se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na osoby blízké akcionáři.

První žalovaný není společníkem druhé žalované. Není ani jednatelem, členem dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna uzavřít smlouvu o úplatném převodu majetku a není ani osobou těmto osobám blízkou; není tedy ani osobou, na kterou se vztahuje ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák.

Závěry odvolacího soudu o neplatnosti kupní smlouvy pro její rozpor s ustanovením § 196a jsou tedy nesprávné.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejné zakázky
- Výklad právních předpisů, přepravní smlouva
- Smluvní pokuta (exkluzivně pro předplatitele)
- Zpráva o vztazích
- Zákaz konkurence
- Vypořádací podíl v bytovém družstvu (exkluzivně pro předplatitele)
- Základní kapitál
- Skladování
- Smlouva o obchodním zastoupení (exkluzivně pro předplatitele)
- Škoda a identifikace poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)